

Kolokvium Region v nás, my v regionu

Markéta Maturová

FF JU v Českých Budějovicích, mmaturova@ff.jcu.cz

Dne 16. září 2024 u příležitosti vydání kolektivní monografie *Region v nás, my v regionu* uspořádala Katedra českého jazyka a literatury Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni odborné kolokvium. Společným jmenovatelem jednotlivých příspěvků byla jazyková, literární a kulturní identita jihozápadních Čech, zejména Plzeňského kraje, s přesahem na Šumavu a do oblasti lázeňského trojúhelníku.

Organizátorky strukturovaly jednodenní program kolokvia do tří tematických oddílů – *Regionální řečová identita*, *Region ve výuce českého jazyka a literatury* a *Region ve vybraných dílech regionálních tvůrců*.

V prvním oddíle převažovaly příspěvky orientované na onomastická témata a otázky jazykové identity. Na vlastní jména míst osídlených a neosídlených (oikonyma a anoikonyma) upozornily dva příspěvky. Plzeňská urbanonyma, zahrnující názvy městských čtvrtí, ulic, prostranství a významných budov, představila v historickém i současném pohledu Helena Chýlová. Výklad o urbanonymech, jejich vývoji a současné podobě se poukázal především na tzv. živá jména, tedy nestandardizované podoby, udržované a obohacované obyvateli města. Zdrojem pro ně byly názvy zaniklých objektů, autorka však prokázala, že vznikala a vznikají i nová pojmenování. Konstatovala, že kromě identifikace a orientace slouží také jako „důležitý historický, sociologický a kulturní fenomén“. Pavel Štěpán soustředil pozornost na vybraná pomístní jména regionu, reprezentovaná názvy v nestandardizované podobě. Analyzoval v nich několik jihozápadočeských nářečních rysů, a to zakončení názvů pozemků na *-jce* z původní přípony *-ovice*, ustnulou podobu posesivních adjektiv na *-ovo* a pojmenování utvořená sufixem *-čice*.

Zájem badatelů nepominul ani vlastní jména osob (antroponyma), zahrnující rodná jména křestní a příjmení, která byla posuzována z pohledu historického. Eva Pasáčková a Markéta Spěváčková zpracovaly jména osob doložená v plzeňském *Liber*

testamentorum z let 1468–1565. Jejich důkladný rozbor už pro toto období jednoznačně dokládá převahu tzv. dvoujmenných propriálních pojmenovacích typů. Na dosud málo probádanou oblast, týkající se osobních jmen plzeňských Židů, se zaměřila Žaneta Dvořáková, která analyzovala rodná jména novorozenců z židovských rodin v letech 1867–1877. Získané výsledky podrobila komparaci se jmény dětí narozených ve stejné době v českých katolických rodinách. U židovské komunity upozorňuje na zápis civilních, občanských jmen, vedle nichž existovala ještě křestní jména židovská, tzv. svatá. Na příspěvky onomastické navazují studie sociolingvistické. Jazykovou identitu Židů narozených ve dvacátých letech 20. století, žijících v jihozápadočeské nářeční oblasti, zkoumal Štěpán Balík. Zjistil v jejich mluvené češtině rezidua nářečních prvků uchovaná v paměti někdy až do vysokého věku. Závěrečný příspěvek úvodní sekce pronesla Marie Čechová. Sledovala regionální rezidua v běžné mluvě vybraných respondentů. Její výzkum potvrdil, že mluvčí si většinou i při změně bydliště zachovávají řečové rysy původního regionu, a to navzdory snaze o jejich odstranění.

Obsáhlou skupinu příspěvků tvořil druhý oddíl tematicky zacílený na didaktická témata. Pedagogové z PdF ZČU zde přiblížili způsoby a metody práce se studenty vysokoškolskými, ale i se studenty středoškolskými a se žáky základních škol. Jana Vaňková analyzovala bakalářské práce studentů ZČU v Plzni z hlediska dodržování norem odborného funkčního stylu. Zdůraznila nutnost výběru vhodných spojovacích prostředků, důležitost získání dovedností při využití kondenzace, koherence a při stylizaci textu. Jitka Málková připomněla význam regionálních aktivit v seminářích budoucích učitelů češtiny na ZČU v Plzni. Tyto aktivity mohou být pro studenty inspirací a základem pro vlastní kreativní výuku. Obtížné morfosyntaktické jevy v češtině dlouhodobě sleduje Milan Hrdlička. Na základě průzkumných sond mezi plzeňskými oborovými bohemisty, které cílily na vybrané jevy současné češtiny (předložky, číslovky a slovesný vid), vyslovil přesvědčení, že „regionální výuka přináší cenné poznatky a podněty“ studentům i pedagogům.

V příspěvcích didakticko-literárních byl region také hlavním předmětem bádání. David Franta upozornil na regionální význam básníka Jaroslava Seiferta (jeho pobyt v Čachrově a v Klatovech) a na využití tohoto aspektu v literární výchově. Potvrdilo se mu, že metoda orální historie a setkávání s pamětníky by mohly přispět k oživení středoškolské výuky. V příspěvcích Vladimíry Pánkové a Jaroslavy Novákové zazněly návrhy, jak pracovat se žáky při čtení regionálních pověstí, aby se prohluboval vztah ke kulturním tradicím Plzeňska i širšího regionu a rozvíjela se obrazotvornost žáků. Projekt Folklor na Chodsku Jany Vejvodové a Jany Randové, který se realizoval na ZŠ Mrákov, názorně ukázal, jak lze využít etnograficky a lingvisticky výrazného úseku nenásilně a zároveň užitečně ve výuce češtiny. Pro přítomné účastníky kolokvia z řad středních a základních škol i z řad studentů PdF ZČU byl jistě inspirativní a přínosný projekt naučných stezek podporujících čtenářství, připravený a přednesený Růženou Pískovou.

Plzeňský region v širších literárních souvislostech se stal námětem příspěvku Přemysla Krejčíka. Zamýšlel se nad hranicemi regionální literatury a nad pojmy regionální

spisovatel/ka v kontextu literárního bádání, literární kritiky a publicistiky. Užší zaměření měl příspěvek Markéty Pokorové popisující historii a současnost měsíčníku Plzeňský literární život (známý pod akronymem Plž) a jeho návaznost na další tři západočeská periodika (Vzlet, Pramen a Spektrum). Hodnocení literárního přínosu Zdeňka Šmída, autora šumavských pověstí, kterému se podařilo revitalizovat žánr pověsti a genia loci historických Sudet, obsahoval příspěvek Ladislavy Lederbuchové. Nejstarší literární zmínky o Plzni interdisciplinárně popsal Jiří Novotný. Velkou popularitu západočeských lázní mezi ruskými spisovateli, pobývajícími v Mariánských Lázních v 19. a na začátku 20. století, připomněl ve svém příspěvku Andrej Artemov.

Rozpravu o zpracovaných tématech doplnila v každé sekci živá diskuse. Kolokvium i přes rozmanitost příspěvků potvrdilo existenci zvláštní jazykově-kulturní identity jihozápadního okraje naší republiky a společně s vydanou publikací může sloužit jako nosná platforma pro další bádání v této oblasti. Příspěvky více než dvaceti autorek a autorů přesvědčivě doložily význam a badatelský potenciál regionálních témat z oblasti jazyka, literatury a didaktiky. Tato kolektivní monografie je již pátá v řadě, a lze tedy říci, že jde nikoliv o jednorázový výsledek, ale o promyšlený záměr, který by se mohl dále rozvíjet a obohacovat.

Zdrojová publikace je dostupná na adrese: <https://doi.org/10.24132/ZCU.2025.13003>.